

Berta Gergő

KOMIKUM ÉS ELLENÁLLÁS A mozgalmi dalok humora

DOI 10.35402/kek.2024.3.8

Absztrakt

Ebben a tanulmányban a barcelonai lakhatási aktivisták körében végzett terepkutatásom humorhoz kapcsolódó interpretációs lehetőségeit igyekszem feltárni. A kutatásom főbb kérdései elsősorban a *rövid távú lakáskiadás* helyi közösségekre és a lakhatási mozgalomra gyakorolt hatásaira irányulnak. Első ránézésre a dzsentrifikáció, a helyi közösségek kiszorulása a belső kerületekből és a kilakoltatások korántsem azok a témák, amik a humorra engedek következtetni. Azonban, ahol összetartó és együttműködő közösségek vannak, ott felmerülnek a közösség tagja közötti vagy akár a szélesebb társadalommal való kommunikációnak a részeként a komikum különféle változatai. A tanulmány első felében a fél éves terepmunka körülményeit ismertetem röviden. Az elméleti megközelítések tisztázását követően bemutatom a PAH Barcelona aktivista szervezetet, majd a közösség humorának egyes elemeit tárom fel a dalkincsének elemzésén keresztül. Mi a különbség a közösségen belüli és a „kifele” kommunikált viccek között? Mi a szerepe a közösség életében a humornak? Milyen funkciói vannak a dalok, rigmusok, versek éneklésének a közösség életében? A tanulmányban többek között ezeket a kérdéseket igyekszem körüljárni a dalok és rigmusok szövegének elemzésén keresztül.

Abstract

In this study, I aim to explore the interpretive possibilities related to humour among housing activists in Barcelona. The main questions of my fieldwork-based research focus primarily on the impacts of *short-term rental* housing on local communities and the housing movement. At first glance, gentrification, the displacement of families from inner districts, and evictions are not topics that readily suggest humour. However, in cohesive and cooperative communities, various forms of humour arise among community members and as a part of communication with the broader circle or society. In the first part of the study, I briefly outline the circumstances of the six-month fieldwork. Following the clarification

of theoretical approaches, I introduce the activist organization PAH Barcelona, and then uncover certain elements of humour in the community through the analysis of its songs and rhymes. What is the difference between jokes communicated within the community and those directed outward? What role does humour play in the life of the community? What is the role of singing songs, rhymes, and poems in the dynamics of the community? Among others, I seek answers to these questions.

Bevezetés

A 2008-as gazdasági válság kiemelten érintette a lakhatás kérdéskörét, a mélyülő lakhatási válság hatására új mozgalmi szervezetek jöttek létre Európa nagyvárosaiban. Ezeknek a szervezeteknek a működését számos tényező befolyásolja, többek között a helyi kulturális kontextus, a szabályozási környezet és azok a specifikus lakhatási problémák, melyekre megoldást keresnek. Eriksen (2006) elméleti megközelítését alapul véve, város antropológiai kutatásom során a partikuláris és a lokális felől igyekszem feltárni a lakhatási válság globális jelenségére reagáló mozgalmi szervezetek célkitűzéseit, motivációt és a szerveződés nehézségeit, kihívásait. Barcelona vonatkozásában az egyik legjelentősebb lakhatási szervezet a Plataforma de Afectadas por la Hipoteca¹ (PAH), mely 2009-től kezdődően folyamatosan képviseli a lakhatási problémákkal küzdő városi lakosság érdekeit. 2023 szeptemberétől 2024 februárjáig részt vettem a szervezet működésének mindennapjaiban, az akciókon és a kilakoltatások megakadályozásában. Ennek mentén a tanulmány empirikus anyagát ez a terepmunka szolgáltatja.²

A 2008-as gazdasági válsággal egyidőben kezdődött a platform alapú *rövid távú lakáskiadás* felemelkedése, újabb kihívás elé állítva a bérlői réteget és a megfizethető lakhatásért küzdő szervezeteket. Az ágazat legismertebb szereplője az Airbnb, a céget 2008-ban alapították meg San Franciscoban 10 évvel később a világ 190 országában és több mint 65000

¹ Jelzáloghitel által Érintett emberek Platformja

² A szervezet részleteseb bemutatását lásd a következő alfejezetben.

városában jelen volt (Brossat, 2019; pg23) Az innováció lényege, hogy lehetővé teszi a magánlakások fogyasztótól fogyasztónak szánt (peer to peer) alapú kiadását piaci alapon. Az újítás többek között a növekvő tömegturizmus szállásigényének kielégítésére jött létre, míg másik oldalról bevételi forrást biztosít az ingatlanl rendelkező helyi lakosok számára. Ebben a tanulmányban a terjedelmi korlátok következtében nincs lehetőség részletesen kifejteni a jelenség társadalmi hatásait, illetve ezen hatások mentén felmerülő lokális ellenállást így csupán a kontextus kedvéért teszek róla említést. Többek között a *turisztikai*, avagy *rövid távú lakáskiadásban* való kiemelt érintettség kapcsán esett Barcelonára a választásom, amikor a jelenség feltárásával kezdtem foglalkozni. Összefoglalóan tehát a lakhatási válság és a *rövid távú lakáskiadás* az a két jelenség, ami körül a kutatás gravitál.

PAH – A szervezet működése

A Plataforma de Afectados por la Hipoteca (PAH) állampolgári mozgalomként³ határozza meg magát, amely alulról szerveződve politikai pártoktól függetlenül szervezi a tevékenységét. Az első PAH Barcelonában alakult 2009 február 22-én, ahogy az a szervezetben gyakran hivatkozott *Zöld Könyvből* kiderül azóta több, mint 220 PAH alakult szerte Katalóniában és Spanyolországban (2020). Ahogyan azt a szervezet neve őrzi megalakulásakor a jelzáloghitelek problémájában érintett emberek képviseletét tűzte ki célul. A 2009 óta eltelt 15 évben a lakhatási problémák átalakulásával együtt változott a szervezet érdekképviseleti munkájának fókuszja, mely három fő téma köré szerveződik: 1. jelzáloghitel 2. albérlés és a bérlési szektor 3. lakásfoglalás (ibid.). A szervezet eszköztárát tekintve akciókkal, jogi segítségnyújtással, kilakoltatások megakadályozásával és lakhatási problémákkal küzdő lakosok *közgyűléseken* (asamblea) való megszervezésével igyekszik mérsékelni a lakhatási válság hatásait (Mir-Garcia et al. 2013). Ahogy Luisa Rossini és szerző társai (2023) kiváló összehasonlító tanulmányukban feltárták, a PAH megalakulása óta számos változáson ment keresztül a szélesebb értelemben vett lakhatási mozgalom Barcelonában. Jelentős változásokat okozott a Covid-19 járvány a lakhatási problémák terén, ennek következtében pedig a lakhatási mozgalom szereplőinek eszközei és célkitűzései is változtak. A járvány időszak alatt a PAH, a Sindicat de Llogateres⁴

és más lakhatási szervezetek követelésére időszakos lakbér és jelzáloghitel moratórium valósult meg. (Rossini, Martínez, & García Bernardos 2023) Fennállása óta a PAH közösségének tagjai számos sikert könyvelhettek el, kilakoltatásokat akadályoztak meg ezzel elkerülve, hogy családok kerüljenek az utcára, akciókat hajtottak végre és még törvények módosítását is sikerült elérniük.⁵ A sikerek mellett a kudarcokat is fontos megemlíteni, nem minden kilakoltatás megakadályozás jár sikerrel. Ezalatt a 15 év alatt erős és összetartó közösség jött létre hagyományokkal, bevett működési módokkal, szerepekkel és többek között olyan dalokkal rigmusokkal, amiket az akciók során közösen énekelnek. A Geertz (1994) féle interpretatív antropológia nyomán törekszem az értelmezéseket a vizsgált kultúra résztvevőinek értelmezéseire alapozni, a közösség belső fogalmain és az emberek interakción keresztül megérteni az összetett fogalmi struktúrák sokaságát. A közösség saját dalai és rigmusai értelmezésem szerint feltétlenül hozzátartoznak ahhoz a fogalmi és kommunikációs kerethez, amin keresztül értelmezhetővé válnak bizonyos rétegei az adott kulturális kontextusnak. A későbbi példákban is látható jellemzően lokálisan értelmezhető, az adott problémára és helyzetre reagáló dalokat skandálnak az aktivisták, ezzel együtt felfedezhetőek globálisan ismert és elismert dalok, a PAH közösségében.⁶

Megfigyeléseim szerint, az egyik leggyakrabban használt ilyen rigmus az alfejezet címeiként is szolgáló skandálás, melynek üzenete „itt vagyunk”. A szervezet számos egyéb eszköz között a *polgári engedetlenség* bizonyos formáit is alkalmazza a kilakoltatások megakadályozása során. A *polgári engedetlenség* gondolatát megalkotó Henry David Thoreau így fogalmaz: „Egy olyan kormány uralma alatt, amely bárkit is igazságtalanul bebörtönöz, az igaz embernek börtönben a helye.” (Thoreau, 2015 pg173). Ahogyan az Thoreau gondolataiból kiolvasható, a *polgári engedetlenség* egyik alapja a cselekedetek következményeinek vállalása. Definíció szerint nem tekinthető *polgári engedetlenség*nek, ha jogszabályok megsértését követően valaki elmenekül

⁵ 2015/24-es törvény a sürgős intézkedésekről a lakhatási és energiaszegénység kezeléséről. (Spanyol, vagyis országos szintű törvény, tehát nem csupán Katalóniára vonatkozik)

⁶ A nemzetközi/globális mozgalmi szintérből vett dalok között lehet említeni a „Bella Ciao” és az „El Pueblo Unido Jamás Será Vencido” című dalokat, melyek a terepmunka során számos alkalommal elhangoztak a kutatott közösségben. Ezeknek a globálisan ismert daloknak az értelmezési lehetőségei, funkciójuk és használatuk külön tanulmányt érne, de ebben az elemzésben csupán említés szinten merülnek fel.

³ Spanyolul „movimiento ciudadano” mely egyszerre jelenti az állampolgárt és a városi lakost.

⁴ Bérliói Szakszervezet (spanyolról fordítva) A PAH-hal szövetséges meghatározó lakhatási szervezet. Weblapja: <https://sindicatdellogateres.org/es/>

az esetleges felelősségre vonás elől. Rigmusok tekintetében a következő kapcsolódik az említett elmülethez: „Vedd észre, érzékeld, a PAH jelen van.”. Láthatóvá válik, hogy a közösség tagjai felvállalják, hogy a szervezethez tartoznak, beazonosíthatóvá teszik magukat, amikor ezt a rigmust skandalják. Megfigyeléseim szerint akár egy nagyobb tüntetésen akár sajtótájékoztatón vagy olyan kilakoltatás megakadályozáson vesznek részt a közösség tagjai, ahol felmerülhet a *polgári engedetlenség* eszközének az alkalmazása mindig az első dalok között van ez az egyszerű beazonosításra szolgáló rigmus. Természetesen még számos interpretációs lehetőséget és jelentésréteget ki lehetne bontani csupán ebből az egysoros szólamból, viszont már az eddig feltárt jelentés rétegek is jól mutatják, hogy némely meghatározó elmélet milyen módon képződik le a mindennapi gyakorlatok szintjén a PAH közösségében.

A beazonosíthatóság vagy identifikáció kérdésköre nem csupán a dalokban, hanem a közösség szimbólum használatában és számos további módon felmerül. Ehhez kapcsolódik, hogy a szervezet *gyűléseit* nyilvánosan meghirdetik, bárki csatlakozhat. A kezdetektől fogva élő hagyomány, hogy hétfő délutánonként tarják a „*Befogadó Közgyűlést*”⁷ kedd délutánonként pedig a „*Koordinációs Közgyűlést*”⁸. Míg a hétfői alkalommal az új tagokat és a lakhatási problémákkal érkezőket várják, a keddi alkalmon a közösség szervezés és a stratégia alkotás áll a fókuszban, keddenként dönt a közösség a demonstrációkon való részvételtől jövőbeli akciókról. Az egyik interjúpartnerem, aki több, mint 10 éve tagja a közösségnek így fogalmazta meg a két *gyűlés* lényegét: „*Hétfőnként az a kérdés, hogy mit tud tenni érted a PAH. Keddenként pedig az a kérdés, hogy te mit tudsz tenni a közösségért.*” (interjú részlet, 53 éves nő) Ahogy az idézetből kitűnik különválasztható a két *gyűlés* fókusza. Az elsőt a közösségi cselekvés szerveződik az individuális problémák megoldására, míg a keddi *koordinációs gyűlésen* a kollektív cselekvés irányait igyekeznek meghatározni. „Katalóniában bevett gyakorlat, hogy a lokális szervezetek közgyűléseken szerveződnek, ahol kollektív tanácsadás és támogatás zajlik.” (Weerd & García, 2015; pg8). A *közgyűlés*, mint a szerveződés központi eleme tehát épít a helyi hagyományokra továbbá idomul az adott közösség specifikus szükségleteihez.

⁷ „*Se nota, se siente, la PAH está presente*” (eredetileg spanyolul)

⁸ Asamblea de Bienvenidos

⁹ Asamblea de Coordinación

A beazonosíthatóság vagy felismerhetőség kérdéskörére visszacsatlakozva, a közösség szimbólumai közül kiemelkedő szerepe van a *Zöld póló*-nak¹⁰. A szervezet megalakulásától kezdődően a zöld színnel azonosítja magát (lásd korábban *Zöld könyv*). Ez a zöld póló a beazonosíthatóvá teszi az akciók és a kilakoltatások megakadályozása során, hogy ki tartozik a szervezethez. Az akció kezdete előtt a tagok felveszik a *zöld pólókat*, majd az akció végeztével leveszik azt, „civilben” mennek haza. Funkcióját tekintve több rétegű, egyrészt szolgál arra, hogy egymást is könnyen felismerjék, másrészt kifelé is kommunikál. Szerencsés esetben, ha sok tag vesz részt az akción akkor nyomásgyakorló eszközként is szolgál. Terepnaplómba a következő értelmezési lehetőségeket jegyeztem fel a *zöld póló* kapcsán: „*A zöld póló egy identitás, amit felismernek a bankok*”¹¹ (2023.10.02) „*A zöld póló egy kulcs, ami ajtókat nyit ki.*”¹² (Terepnapló 2023.10.16) „*mágikus póló*”¹³ (2023.12.04). Ezek az értelmezések mind vagy a hétfői vagy a keddi *közgyűléseken* hangoztak el. Kirajzolódni látszik belőle a *zöld póló* jelentősége, hiszen nem csupán egy látható és beazonosítható elem, amely végig kíséri a szervezetet a tiltakozásokon, hanem összesűrűsödik benne az összes korábbi akció sikere, összeköttetést biztosít az évekkel korábbi érdekképviselői munkával. Erre utal mind a három fenti idézet és a következő megfogalmazás: „*A PAH zöld pólóját viselni hatalom*”¹⁴ (Terepnapló 2023.10.30). Az identitás és a beazonosíthatóság egy újabb aspektusa bomlik ki az idézet mentén. Azzal, hogy a közös öltözet és szimbólum használat összeköttetést biztosít a korábbi sikerekkel egyfajta varázserővel ruházza fel a viselőjét. Megfigyeléseim szerint nem társul transzcendentális vagy spirituális hitrendszer a *zöld póló* viseléséhez, hanem sokkal inkább a közösség ereje és a közös múlt erejében való hit, amire utalnak az említett példák. D’Adda és szerzőtársai a következőképp fogalmazznak, amikor a *zöld póló* viselésének jelentőségét taglalják a szervezetről írt kiváló tanulmányukban, amiben a lakhatás prekarizálódását elemzik: „*(...) Egy másik hasznos stratégia, ha a PAH zöld pólóját viseled*

¹⁰ „camiseta verde” (eredetileg spanyolul)

¹¹ „La camiseta verde es una identidad que los bancos concen.” (eredetileg spanyolul)

¹² „La camiseta verde es una llave que abre puertas” (eredetileg spanyolul)

¹³ „camiseta magica” (eredetileg spanyolul)

¹⁴ „Cuando llevas la camiseta verde es poder” (eredetileg spanyolul)

amikor a bankba mész, ez az igazi szimbóluma a szervezetnek, amivel nyomást lehet gyakorolni rájuk” (2018 pg300) Ugyanitt annak a jelentőségét emelik ki, hogy a szimbólum közösséget alkot, abban az izolált helyzetben, amikor valaki lakhatási problémákkal küzd (ibid).

Írónia és komikum az ellenállásban – „Mi történt? Mi történt, hogy nincsen hol laknunk?”¹⁵

Funkciójukat tekintve a dalok és a rigmusok éneklése szerteágazó, mégis az egyik legfontosabb elem a közösség teremtés, illetve annak a megélése kapcsán, hogy a lakhatási nehézségekkel küzdők nincsenek egyedül. Ebben az alfejezetben arra tesztek kísérletet, hogy feltárjam a közösség dalkincsében rejlő ironikus vagy komikus elemeket, értelmezve a komikumot körülvevő kulturális kontextust. Ahogy az a bevezetőben említésre került a lakhatási aktivizmus és a kilakoltatások témája korántsem hordozza mindennapjaiban és rögválóságában a humort és a jókedvet. Csak Spanyolországban 2008 és 2019 között 684.385 kilakoltatás történt. Az Observatori DESCA (2020) kalkulációi alapján a kilakoltatások száma felsorozva az átlagos háztartás mérettel azt eredményezi, hogy legalább 1.710.963 embert lakoltattak ki országszerte megközelítőleg 12 év alatt. A kilakoltatások nem csupán pontszerű események, hosszú és küzdelmes időszak előzi meg a kilakoltatást, ami nem kizárólag anyagi természetű, hanem mentálisan és érzelmileg is embert próbáló, nem is beszélve a kilakoltatást követő nehézségekről (Krieger, 2002; Bonnefoy, 2007). Ahogyan azt D’Adda és szerzőtársai említik esettanulmányukban a lakhatás költségeinek folyamatos emelkedése gyorsuló ütemben vezet a lakhatási problémákkal küzdő családok és a bérlői szektor prekarizálódásához (2018).

Ahogy az fentebb említésre került, a 2008-as gazdasági válság meghatározó hivatkozási pontja a szervezetnek. Mivel a válság okozta lakhatási problémák mentén formálódott közösség a PAH, az ekkor megélt tapasztalatok fennmaradtak a tüntetéseken, akciókon skandált rigmusokban. Ennek érzékletes példája: „*Kimentik a bankárt, kilakoltatják*

¹⁵ „*Qué pasa, qué pasa, que no tenemos casa?*” (eredetileg spanyolul) Gyakori rigmus a lakhatási aktivisták tüntetésein. A kérdés ironikus, a humor forrását az adja, hogy az aktivisták tudják mi történt csak nem feltétlenül tudnak változtatni a fennálló rendszeren.

a munkást!”¹⁶ Egyrészt ebben a tömör állításban megjelenik az a tapasztalat, hogy a 2008-at követő időszakban a spanyol bankszektort sok milliárd euróval segítette ki az állam, (Carballo-Cruz, 2011) miközben a jelzáloghitelek bedőlésével tízezrek veszítették el a korábbi biztos lakhatásukat. Ennek az azóta is tartó folyamatnak állít emléket a rigmus, felhívva a figyelmet a helyzet iróniájára. A bankszektor és a rendőrség gyakori elemei a daloknak, előbbi azért, mert a spanyol szabályozás következtében azok az ingatlanok, amelyek esetében a jelzáloghitellel rendelkező tulajdonos nem tudta fizetni a törlesztőrészletet a bank tulajdonába kerül, utóbbi pedig a kilakoltatásokat végrehajtó szervként áll szemben a lakhatási aktivistákkal. Bár a következő dal nem a PAH közösségében született, megfigyeléseim szerint el szokott hangozni a PAH közössége által megakadályozni kívánt kilakoltatásokon. Ez a dal a *Sindicat de Llogateres* közösségéhez kötődik, ahogyan azt a szövege is mutatja. Ironikus felhanggal éneklük az aktivisták, elsősorban a rendőrségen élcelődve, feléjük kommunikálva:

„Zsarukám mond el milyen érzés,
Azt hinni, hogy Supermen lennél.
Most családokat lakoltattok ki, Sosem fogjuk elfelejteni.
Eljöttél kilakoltatni engem,
és találkoztál a szakszervezettel.
Ezt túl bonyolultnak találtad
Hívtad a Brimo-t,
de nem jelentek meg
harcolunk az eltűnésetekig.”¹⁷

Néhány kifejezést szükséges értelmezni a dal megértéséhez. A „*madero*” a „rendőr” slang változata, ezért a magyar fordításban a zsaru kifejezéssel éltem, ami hangulatában talán a legközelebb esik a „*madero*” kifejezéshez. A „*brimo*” szintén a lokális szleng része a Katalán rendőrség Mossos d’Esquadra „*Brigada Móbil*” vagyis rohamcsapat/felkelési egység rövidítése. Amikor a Mossos d’Esquadra

¹⁶ „*Rescatan al banquero, desahucian al obrero!*” (eredetileg spanyolul)

¹⁷ Spanyol eredeti:
„Madero dime lo que se siente
pensabas que serías súperman.
Ahora desahucias familias
Nunca lo vamos olvidar.
Me viniste a desahuciar
te encontraste al sindicat
Y lo viste demasiado complicat
Llamaste a la brimo
pero no se presentó
lucharemos por su desaparición...”

elkötelezett egy kilakoltatás végrehajtása mellett és nem hajlandó tárgyalni az aktivistákkal és a szociális munkásokkal akkor hívja a „brimo”-t, akik végrehajtják a kilakoltatást. Ebből következően feltárul, hogy a dal egy olyan kilakoltatásnak állít emléket, amikor a rendőrök, megérkeznek a kilakoltatás helyszínére, ott találják a „sidicat”-ot, erősítést hívnak, de az nem érkezik meg így végül nem sikerül végrehajtani a tervezett kilakoltatást. Megfigyelésem szerint a dal első két sorát különös lelkesedéssel és gunyoros felhanggal éneklük a megmozdulásokon. A gúny tárgya, hogy a rendőrök azt gondolták, hogy egyfajta „supermen”-ként szolgálják a társadalmat, erre most éppen az a feladatuk, hogy az utcára rakjanak egy családot. Ezzel nem csupán a helyzet abszurditására próbálják meg felhívni figyelmet az aktivisták, de a rendőrök lelkiismeretére is hatni kívánnak. További fontos elem a dal kapcsán, hogy a közös éneklésnek nem csupán a „kifelé” való kommunikáció a funkciója, hanem erősíti a csoport kohézióját és segít elűzni a félelmet. Több interjúpartner is beszámolt arról, hogy a kilakoltatások során aggódik, szorong vagy adott esetben félelmet is érez. Ez a félelem nem alaptalan, hiszen ezekben a helyzetekben a kilakoltatást megakadályozni kívánó aktivisták farkasszemet néznek a végrehajtókkal és az őket segítő rendőrökkel. Az egyik interjúpartnerem, aki sok kilakoltatás megakadályozásában vett már részt és a végrehajtó bizottsággal is szokott tárgyalni így jellemezte a kilakoltatások alatti időszakot: „Ezek olyan momentumok, amik sok idegességet, félelmet, bizonytalanságot feszültséget okoznak. Nem lehet tudni, hogy mi fog történni. Személy szerint én szoktam félni ilyenkor.” (41 éves férfi). Így a fent említett „Madero dime lo que siente” vagyis „Zsarukám mond el milyen érzés” kezdetű dal éneklése a félelem elűzésében is szerepet játszik. Tiszteletlen, gunyoros hangvétele egyfajta haveri/ismerősi megszólításra emlékeztet, ezzel szemmagasságba hozva a jelenlevő rendőrség tagjait. A közösség lelkesedésének fenntartására vonatkozó interpretációs lehetőséget erősíti a dal utolsó sora, amely azt fejezi ki, hogy addig harcolunk/addig maradunk, amíg ti (vagyis a rendőrség) el nem tűnik, le nem vonul a helyszínről. Ezzel állást foglalnak, hogy ezt a kilakoltatást meg fogják akadályozni, a rendőrség fog előbb elmenni és a kilakoltatás veszélyének megszűnésével másodikként a lakót védő aktivisták fognak távozni. Előfordul, hogy nem sikerül megakadályozni egy kilakoltatást, viszont a lelkesedés és a csoport morál fenntartásában fontos szerepet játszanak az ilyen és ehhez hasonló énekek.

A dalokban, rigmusokban megjelenő humor egy másik esete, amikor a használat kontextusa adja a vicc apropóját. A közösség elhatározta, hogy 2023 decemberében részt vesznek egy bolhapiacon, amit a Raval negyedben rendeznek meg Barcelonában havi rendszerességgel. Ennek az elhatározásnak a döntési folyamata izgalmas interpretációs lehetőségeket rejt magában a közösség dinamikájának megértése kapcsán, de erre az aspektusra jelen tanulmányban nem térek ki. A bolhapiacra való felkészülés részeként a közösség tagjai összegyűjtöttek használt ruhákat a szervezet tagjainak és támogatóinak a ruhatárából, önkéntes felajánlasként, majd ezeket a ruhákat a piacon értékesítették néhány eurós áron forrásteremtés céljából. A folyamat részeként szükséges volt szétválogatni a felhalmozott ruhákat és saját készítésű árcédulákkal ellátni az egyes darabokat. Elsőként a közösség 4-5 tagjával kezdtük el a válogatást, majd megérkezett további 3 tag. Elsőre zavarban voltak és nem tudták hogyan csatlakozzanak be a közös munkába ezért egy kicsit távolabb állva a felhalmozott ruhakupacoktól beszélgetésben elegyedtek. Ekkor a közösség egyik idősebb tagja elkezdte skandalizálni: „Ne csak nézz, csatlakozz! Ne nézz minket, csatlakozz!”¹⁸. A rigmus gyakran hangzik el tüntetéseken, akciókon, amikor a tömeget bámészkodó emberek övezik, ezzel a rigmussal igyekeznek csatlakozásra bírni a bámészkodókat. Mindenki nevetett, hiszen mind ismerték a rigmust, viszont mivel egy szobában voltunk kevesebb, mint tízen a skandalizálás elkezdése egyfajta túlzásként, komikus elemként hatott. Goffman (1959) front stage-back stage elméletét juttatta eszembe a jelenet, hiszen az aktivisták a tüntetéseken, kilakoltatásokon egyfajta társadalmi színpadon szerepelnek. Nem engedhetik meg maguknak, hogy komolytalanul lépjenek fel akkor amikor egy család lakhatása a tét, vagyis, hogy sikerül-e megakadályozni egy kilakoltatást vagy sem. Ellenben amikor a „back stage”-ben egyfajta felkészülés történik, akkor egymás között kreatív módon újra értelmezve felhasználják az amúgy komoly és téttel bíró rigmusokat egymás ugratására.

Konklúzió

A PAH közössége több, mint 15 éve küzd a lakhatási egyenlőtlenségek és kilakoltatások ellen Barcelona városában. Ebben a küzdelemben jelentős szerepe van az olyan szimbólumoknak, mint a *zöld póló*, amely a tagok beazonosíthatóságát szolgálja. A szimbólumok mellett a dalok és rigmusok szerepe

¹⁸ „No nos mires, unete!” (eredetileg spanyolul)

is jelentős, közös identitást adnak miközben segítik a közösség kohézióját és a belső humor forrásaként is funkcionálnak. Bár gazdasági lehetőségek szempontjából a küzdelem egyenlőtlen a bankok és a lakhatási aktivisták között, a dalok és rigmusok tekintetében a mozgalmi közegnél az előny.

Felhasznált irodalom

- Bonnefoy, X. 2007 Inadequate housing and health: an overview. *Int J Environment and Pollution*. 30:411-29
- Brossat, I. 2019 *Airbnb: La ciudad uberizada*. Katakarak Liburuak
- Carballo-Cruz, Francisco 2011 Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?. *Panoeconomicus*. 58. 309-328. 10.2298/PAN1103309C.
- D'Adda, G.; Delgado, L.; & Sala E. 2018 Responding to the Precarization of Housing: A Case Study of PAH Barcelona In H. Carr, B. Edgeworth, & C. Hunter (Eds.), In: *Law and the precarious home : Socio Legal Perspectives on the Home in Insecure Times* (Oñati International Series in Law and Society).
- Eriksen, Thomas Hylland 2006 *Kis helyek - Nagy témák. Bevezetés a szociálantropológiába*. Budapest, Gondolat Kiadó
- Geertz, C. 1994 *Az értelmzés hatalma*. Budapest: Osiris Kiadó–Századvég Kiadó.
- Goffman, E. 1959 *The presentation of self in everyday life*. Bantam Doubleday Dell Publishing Group.
- Krieger, J., Higgins DL. 2002 Housing and health: time again for public health action. *Am J Public Health* 92:758-68.
- Mir Garcia, Jordi; França, João; Macías Caparrós, Carlos; Veciana Botet, Paula (2013) *Fundamentos de la Plataforma de Afectados por la Hipoteca: activismo, asesoramiento colectivo y desobediencia civil no violenta* *Educación Social: Revista de Intervención Socioeducativa* 55.
- Rossini, Luisa; Martínez, Miguel A. & García Bernardos, Ángela (2023) The configuration of a multi-pronged housing movement in Barcelona. *Partecipazione e Conflitto* 16(1): 63-86. DOI: 10.1285/i20356609v16i1p63
- Thoreau, Henry David 2015 *A polgári engedelmesség iránti kötelességről*. Fekete Sas Kiadó. Budapest (original work published 1861)
- Observatori DESC 2020 *L'evolució dels desnonaments 2008-2019: de l'emergència a la consolidació d'una crisi habitacional*. Barcelona
- Weerd, J. and García, M. 2015 *Housing Crisis: The Platform of Mortgage Victims (PAH) Movement in Barcelona and Innovations in Governance*. 31 *Journal of Housing and the Built Environment* 471.
- Online források:
 PAH Zöld Könyv 2020 Elérhető a szervezet honlapján: <https://pahbarcelona.org/wp-content/uploads/2020/07/Libro-Verde-HIPOTECA-PAH-2020-CAST.pdf> megnyitva: 2024.04.05
 Sindicat de Llogateres weblapja: <https://sindicatdellogateres.org/es/> megnyitva: 2024.04.05